

Posudek diplomové práce

Autorka:	Bc. Daniela Horáková
Název:	Celostní medicína jako fenomén dnešní doby: Objasnění pojmů celostní medicína a psychosomatika v kontextu komplexního přístupu při léčbě člověka.
Studijní obor:	Křesťanská humanitární a pastorační práce – diakonika
Posudek zpracovala:	PhDr. Hana Janečková PhD., katedra pastorační a sociální práce ETF UK, vedoucí práce

Diplomová práce Daniely Horákové je výsledkem dlouhého hledání tématu a cíle práce. Od našeho prvního kontaktu jí šlo o téma komplexnosti, mezioborové týmové spolupráce, roli duchovních v rámci českého zdravotnictví. Do oblasti medicíny ji přivedlo i její původní, zdravotnické vzdělání. Vybavena základy teologie a ovlivněna přednáškami z hermeneutiky se nakonec rozhodla rozplést klubko pojmů a přístupů, které se váží k celistvému, komplexnímu pojetí člověka v diagnostickém a léčebném procesu, v péči o nemocného člověka.

Poté, co našla své téma, pustila se studentka do své práce s velkým nasazením až vášní, se zájmem a zvědavostí skutečného výzkumníka. Vytkla si cíl, který vtělila do názvu své práce: objasnit základní pojmy, popsat, jaké je jejich místo v českém zdravotnictví a zjistit jak se na dané téma dívají veřejné sdělovací prostředky a populace ČR. Za jejím úsilím dopracovat se k porozumění pojmům a k vytvoření metodologických nástrojů pro získání dat o české populaci byly hodiny diskuzí, odvážná rozhodnutí (vyhledat renomované lékaře, oslovit ministerstvo), až detektivní pátrání, studium literatury a dokumentů. Nakonec studentka svůj cíl trochu pozměnila: objasnit pojem celostní medicína v kontextu psychosomatiky, to, jak jsou dnes oba tyto pojmy chápány. Jako metodu zvolila jednak kvantitativní dotazníkové šetření, jednak mediální analýzu a konečně hloubkové rozhovory se zástupci oborů psychosomatika a celostní medicína.

Poněkud problematické je nedostatečné zakotvení zvoleného tématu v rámci teologického studia a autorčina studijního oboru. Ve své teoretické části, zaměřené na celistvý přístup k léčbě lidských neduhů, věnuje např. zajímavému tématu uzdravování v Bibli pouhých pět řádků. V kapitole 1.5 se sice zabývá tématem spirituality, ale spojuje ji spíše s alternativní medicínou, případně s celostní léčbou člověka. Uvádí, že pro psychosomatiku není spiritualita typická, nezamýšlí se však, proč tomu tak je, neověřuje dostatečně, zda tato hypotéza plíť (rozhovor s dr. Chválou ukazuje, že tomu tak není). Poté, až ve svém empirickém výzkumu, se mj. ptá respondentů na významnost spirituálních a duchovních potřeb v péči o zdraví. Tématem duchovní, resp. pastorační péče o nemocného člověka jako jednoho z aspektů celostního přístupu se autorka zabývá pouze velmi fragmentovaně.

V teoretické části práce se autorka především snaží přiblížit čtenáři jednotlivé pojmy a vymezit jejich specifický význam. Při výkladu se však nedostává zcela k jejich podstatě a smyslu tak, jak si nejspíše předsevzala. Už ve vstupní prezentaci základních pojmů, které ve své práci užívá (s.13-14), není přesná, nevymezuje jednoznačně, v jakém smyslu jednotlivé pojmy užívá a nedostává se k podstatě problému, který ji pálí – totiž že pojem celostní medicína je spojován s alternativní medicínou, tedy léčitelstvím, které není v současném českém zdravotnictví oficiálně akceptováno, zatímco psychosomatika je od r. 2013 jedním z nastavbových oborů v rámci specializačního vzdělávání lékařů.

Dostává se naopak k detailům jednotlivých psychosomatických teorií tak, jak jsou popisovány v učebnicích psychosomatiky (kap. 1.3.1.1.1. - 1.3.1.1.4.). Ve snaze je vysvětlit však není zcela zřejmé, zda jim sama dostatečně porozuměla (např. teorii stresu nebo kortikoviscerální teorii). Totéž se týká tématu psychoterapie jako metody léčby v psychosomatické medicíně (stejně jako v celistvé, holistické, biopsychosociálně zaměřené medicíně). O tenkém ledě, na němž se jako studentka teologické fakulty pohybuje, vypovídá i její nedostatečné rozlišení mezi psychoanalýzou a psychoterapií, výběr a způsob prezentace jednotlivých terapeutických směrů (jejich výběr dělá spíše dojem, že je věcí nahodilosti než, že by šlo o směry, které se staly „účinnými nástroji při léčbě psychosomatických onemocnění“ - k tomu viz názor dr. Chvály na s. 89). Používá zde zjednodušujících zkratk (s. 30) bez vysvětlení hlubších souvislostí (co myslí autorka fenomenologickým přístupem člověka k sobě, k okolí a ke světu?, proč na tomto místě hovoří o fundamentální ontologii Martina Heideggera?, co to je dasainsanalytické vidění nemoci?). Evidentně jí chybějí rozsáhlé znalosti psychoterapeutických škol, o kterých hovoří na s. 31. Jednotlivé významné pojmy (psychoanalýza – diagnóza – psychoterapie – filozofický základ – fenomenologický přístup – fundamentální ontologie – daseinsanalýza) jsou zde kladeny vedle sebe, bylo by třeba lépe zdůvodnit, proč jsou právě na tomto místě použity a co znamenají v souvislosti s psychosomatikou nebo celostním přístupem v medicíně.

Totéž lze říci o způsobu, kterým autorka popisuje společenské podmínky pro práci lékařů a oblast veřejného zdravotnictví (na s. 34 zaměněné za veřejné lékařství). Nekompetenci v této oblasti prokazuje např. tím, že nesprávně cituje právní předpis (Vyhláška č. 286/2013 Sb. o oborech specializačního vzdělávání lékařů...) Opakovaně, třeba i v nadpise na s. 38, na s. 62, 78 a jinde hovoří o vyhlášce o vzdělávání v psychosomatice nebo o vyhlášce o psychosomatice. Žádná taková specifická vyhláška ovšem ve skutečnosti neexistuje. Na s. 50 by místo pojmu veřejné zdravotnictví (to ve skutečnosti znamená spíše obor specializačního studia) bylo vhodnější užít pojmu zdravotní politika.

Je škoda, že ve své empirické části autorka více nevytěžila z analýzy mediálního prostoru. Dlouhou kapitolu (20 str.), která přináší ukázky ze 13 zdrojů a komentáře k vystoupení několika významných osobností, uzavírá krátké nicneříkající shrnutí, v němž autorka vyslovuje svůj názor na média a konstatuje, že je něco zajímavé. Tzv. obsahová nebo diskurzivní analýza, jak autorka nazývá svoji metodu, (s. 45) nepřinesla tedy žádný výsledek, přinesla pouze výčet ukázek, z nichž si své závěry musí udělat čtenář sám.

Práce má dále celou řadu nejrůznějších problematických míst, počínaje stylistikou a konče nedostatky v kultuře citování.

Stylistická úprava – příklady:

Zkratky ČLS a ČLS JEP autorka vysvětluje špatně – ČLS JEP je zkratkou pro Českou lékařskou společnost Jana Evangelisty Purkyně, která má svoje dílčí odborné společnosti (psychiatrickou) a sekce (pro studium psychosomaticky).

Některé věty jsou neúplné (chybí přísudek, vazba na předchozí větu), např.:

s. 15 - Kde již Platon vyjadřuje postoj (lépe Zde již...)

s. 17 - Niterné pudy, které podle N. potlačujeme, abychom vyhověli požadavkům okolí (vynechat „které...“)

s. 18, s. 20, s. 45 a jinde – když studentka hovoří sobě, namísto aby používala ich-formu, jak slibuje na začátku své práce, mluví najednou o „autorce“ a užívá nikoli 1., ale 3. os. j.č., jakoby nepsala o své práci, ale o práci nějaké jiné osoby. Používat slovo „autorka“, pokud míníme autorku předložené práce, je neadekvátní a zbytečné.

s. 20 - věta začínající „V následujících odstavcích...“ je nesrozumitelná.

s. 21 poslední věta dole pokračující na s. 22 nahoře - nedává smysl.

s. 24 - „Spiritualita je citlivý téma“ - nespisovné

- s. 30 - „Vypovídající a i autorčina názoru výstižné je...“ - chybná větná stavba
s. 41, 3.odst. - Úkol:... se zdá být velmi není nesnadné.
s. 45, 2.odst. - Systematické třídění textů bude uspořádané pouze dle data, kdy byla zpráva uveřejněna veřejnosti (lépe: Texty budou uspořádány podle data, kdy byly zveřejněny)
s. 65, 1.odst. - „...bylo mým cílem, jak se respondenti dívají na vztah...“

Gramatika:

- s. 16 a 17, 20 - chybí čárky ve větách (např. na s. 20 za slovem „vzešlo“)
s. 56 - z prezidenta komory Milana Kubka se stal pan Kupka.
s. 65, 2. odst. „ve formě dotazníkové šetření“, chybí čárka před „zda“.
s. 67 - „mý známí“ (moji známí); před samotným vyplnění dotazníku.
s. 90 (č. 6) - „...jestli se s tímto pana Chvála setkává“ - tvary slov chybné. Navíc celkově užívání vlastního jména autora s oslovením „pan“ je v odborném textu nezvyklé. Obvyklé je dr. Chvála, dr. Hnízdil nebo jenom Chvála, Hnízdil.

Literatura, zdroje, odkazy, citační normy:

- Chybí literatura cizojazyčná, metodologická a teologická (Bible citována pouze z Biblenetu)
Při citování zdrojů z internetu (v textu pod čarou i v seznamu literatury) není dodržena norma (na prvním místě nemá být název časopisu, název organizace nebo instituce, nýbrž, pokud je to možné, příjemní a jméno autora, dále název článku ...název internetového časopisu, číslo, rok).
Chybí odkazy na právní předpisy.
s. 21, 22 - Sekundární citace – norma žádá jiný způsob (Heinroth, r. ..., cit dle Baštecká, r. ..); Weitzacker, r...., cit. dle Šavlík 2013); podobně též citace kapitoly ve sborníku na s. 29 (Poněšický in Růžička); na s. 22 i v seznamu literatury – nesprávně uvedeni autoři publikace „Základy psychosomatické péče“ (není to Wolfgang ani Wolfgang ale Tress W., Krusse J., Ott J.)
Na s. 25 i v seznam literatury - záměna jména a příjmení. Významný berlínský psychosomatik má příjmení Danzer, nikoli Gerhard).
Mezi použitými zdroji je třeba uvést i vyhlášky. To autorka nečiní. Naopak vyhlášku č. 286/2013 Sb. není ani jednou nenazývá správně. (Správný název nacházíme pouze v dopise z MZČR na s. 113)

Shrnutí.

Výklad pojmů (komplexní, celostní a biopsychosociální přístup, celostní medicína, psychosomatika, psychosomatická medicína), kterému se věnovala Daniela Horáková ve své práci, jí dle jejího vyjádření pomohl k pochopení významných důrazů, které se nesly jejím studiem - mezioborová spolupráce, pomoc lidem a jejich komunitám k tomu, aby si dokázali pomoci sami, a vnímání člověka jako celistvé bytosti ve své biopsychosociospirituální podstatě. Výzkumná práce byla prováděné svědomitě a s velkým nasazením. Nicméně vlastní teoretický výklad ani samotný empirický výzkum nepřinesly přesvědčivé výsledky směřující k poznání a pochopení, v čem se jednotlivé pojmy liší a jaké jsou mezi nimi rozdíly či naopak souvislosti. Autorčiny závěry jsou značně subjektivní, nezdá se, že by se jí podařilo vnést více světla do studované oblasti, spíše klade akademické otázky a hodnotí zásluhy dvou českých protagonistů psychosomatiky. Z provedeného empirického výzkumu těží jen velmi málo a nepřesvědčivě. Některé závěry neodpovídají získaným datům. Práci velmi poškozují nedostatky v oblasti práce s odborným textem a literaturou.

Práci **doporučuji** k obhajobě a **navrhuji hodnocení písmenem C.**

Otázky k diskusi

Co to znamená hermeneutický výklad nemocného člověka? Jak taková terapie člověku pomůže?
Co to znamená metoda diskurzní analýzy?